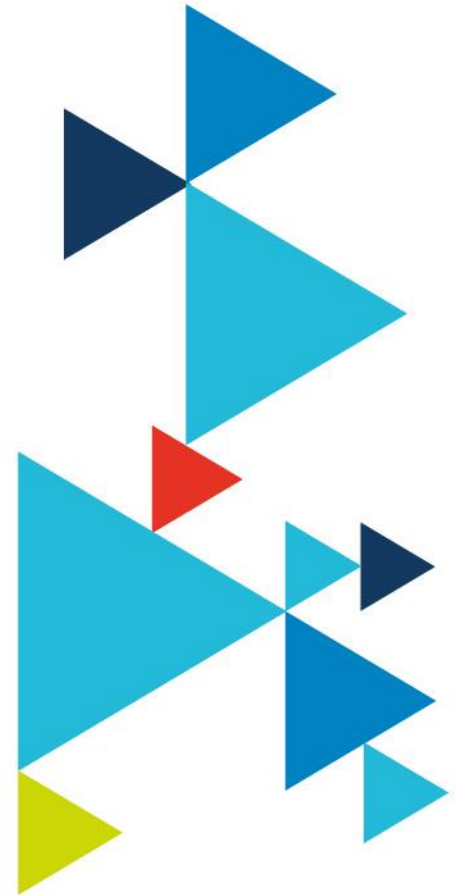

TÜRK TELEKOM GRUBU
2017 1. ÇEYREK
FİNANSAL VE OPERASYONEL
SONUÇLARI

25 Nisan 2017

REKOR SEVİYEDE YÜKSEK GELİR VE FAVÖK İLE YILA GÜÇLÜ BİR BAŞLANGIÇ

Türk Telekom Grubu 2017 yılının ilk çeyreğinde güçlü bir finansal ve operasyonel performans sergiledi. Grup gelirleri, yılın ilk çeyreğinde 4,3 milyar TL'ye yükselerek yıllık %13'lük bir büyüme gösterdi. İnşaat geliri düzeltilmesi hariç tutulduğunda, Grup gelirleri yıllık %10 oranında artış ile güçlü gelir büyümesine devam etti. Birinci çeyrek FAVÖK¹ marjı geçen yılın aynı dönemine göre 2 puandan fazla artışla %35,5 oldu. Gelirlerdeki artış ve marjdaki iyileşme ile birlikte FAVÖK yıllık %21 büyüme göstererek 1,5 milyar TL'lik rekor seviyede gerçekleşti.

2017 YILI BİRİNCİ ÇEYREK OPERASYONEL GELİŞMELER

- ❖ Toplam genişbant abone sayısı 2012 yılından bu yana en yüksek birinci çeyrek net abone kazanımı olan 218 bin ile 8,9 milyona ulaştı. Genişbant ARPU büyümesindeki yukarı yönlü trend 2011 4Ç'den bu yana en yüksek yıllık büyüme olan %9 ile devam etti.
- ❖ 1Ç'deki toplam genişbant abone kazanımınının %75'ine denk düşen 164 bin net fiber abone² kazanımı toplam fiber abone bazını 2,2 milyona taşıdı.
- ❖ Mobil abone sayısı 142 bin artarak 18,7 milyona yükseldi. Mobil segmentteki ARPU büyümesi 2011 2Ç'den bu yana en yüksek yıllık büyüme olan %11 ile dikkat çekti.
- ❖ Mobil data büyümesindeki güçlü ivme devam etti. Data gelirleri, yıllık %79 artarak mobil servis gelirlerinin %50'sine ulaştı.
- ❖ Sabit ses abone sayısı 2010 3Ç'den bu yana en düşük çeyreksele düşüş ile sadece 141 bin azalırken, yalın DSL hatlarını da içeren toplam sabit erişim hattı sayısı bir önceki çeyreğe kıyasla 86 bin artış ile 13,2 milyona yükseldi.
- ❖ Toplam TV abone sayısı 2,1 milyona ulaşırken, bu bazın 774 bin'ini Ev TV aboneleri oluşturdu. Ev TV abone bazındaki büyüme ilk çeyrekte hızlanarak 97 bin'e yükseldi ve bu segmentte şimdiye dek elde edilen en yüksek çeyrek net abone kazanımı gerçekleşti.

¹FAVÖK, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri dışındaki bir finansal performans göstergesidir. Bu basın açıklamasında yer alan FAVÖK, satış gelirlerini, satışların maliyetini, pazarlama, satış ve dağıtım giderlerini, genel yönetim giderlerini, diğer faaliyet gelirlerini/(giderlerini) ve yatırım faaliyetlerinden gelirlerini/(giderlerini) içermekte, fakat amortisman ve itfa giderlerini, diğer faaliyet gelirlerinin/(giderlerinin) içerisinde bulunan finansal gelirleri / (giderleri) (banka borçları hariç alacak ve borçlardan kaynaklanan kur farkı gelirlerini/(giderlerini), faiz gelirlerini / (giderlerini), reeskont gelirlerini / (giderlerini)), konsolidasyona dahil olmayan iştiraklerden kaynaklanan gelirleri ile azınlık paylarını içermemektedir.

²Eve/binaya kadar ve saha dolabına kadar fiber abonelerini içermektedir.

Türk Telekom CEO'su Dr. Paul (Boulos H.B.) Doany'nin 2017 1Ç sonuçları hakkında mesajı:

Türk Telekom 2017'ye güzel bir başlangıç yaptı. Yılın ilk çeyreğinde, toplam gelirimiz yıllık %13 artarak 4,3 milyar TL'ye ulaştı. İnşaat gelirleri düzeltilmesi hariç, Grup gelirleri %10 arttı. Operasyonel karlılığımız ilk çeyrekte güçlü idi. FAVÖK takdire değer bir şekilde 2010'dan bu yana en hızlı büyüme oranı olan yıllık %21'lik artış ile 1,5 milyar TL'ye ulaşırken FAVÖK marjı yıllık bazda 2 puanın üzerinde artarak %35,5 oldu.

Çapraz satış, üst paket satış ve katma değerli hizmetlere odaklanan entegre yaklaşımımızın faydalarını görmeye devam ediyoruz. Birinci çeyreğin sonunda Türk Telekom abone sayısı, özellikle genişbant ve mobil segmentlerdeki büyümeyle, yıllık 1,3 milyon artarak 39,2 milyona ulaştı. Üstelik, daha fazla sayıda abonemiz LTE ve fiber kullandıkça ve her ikisinde de veri tüketimi istikrarlı bir şekilde arttıkça, bu segmentlerde son 5 yılda gördüğümüz en yüksek yıllık ARPU büyümesini gerçekleştirdik. 2017'nin ilk çeyreğinde, akıllı telefon kullanıcıları arasında LTE uyumlu cihaz penetrasyonu, bir yıl önceki %40 oranından %57 oranına çıkarken fiber abonelerimizin sayısı 2,2 milyona ulaştı ki bu genişbant abone bazımızın %24'ünün artık fiberli olduğu anlamına geliyor. Buna ek olarak, dijital hizmetlerimizin önemli ayakları olan Tivibu Ev ve Tivibu Go ile hem mobil hem de genişbant tekliflerimizi güçlendirmeye devam ediyoruz. Münhasır UEFA içeriğimiz, zengin film kütüphanemiz, ülke çapında uydu, IPTV ve OTT platform erişimimizin desteği ile 2,1 milyon TV abonemiz var. Bunların hepsine ek olarak, penetrasyonu artırmak için özellikle genişbant ve uydu TV kampanyalarımızla, odağımızı bu hizmetlerimizden yararlanmayan hanelere de çeviriyoruz.

Güçlü operasyonel performansımızın yanı sıra, iş birlikleriyle stratejik önceliklerimizi ilerletmeye devam ettik. Mobil segmentte PTTCell kapsamında beş yıldır süregelen birlikteliğimize ek olarak, PTT ile müştereken sahip olduğumuz veya ortak kullandığımız gayrimenkul portföyümüzü en rasyonel şekilde değerlendirmek ve kullanılmayan gayrimenkullerimizden edinebileceğimiz finansal faydayı en yüksek seviyeye çıkarmak için bir protokol imzaladık. Ayrıca, Türkiye'de 1.472 lokasyonda mobil altyapı kurulum ve işletmesi sağlamak için Evrensel Hizmet İhalesine Vodafone ile ortak bir teklif sunduk. Bu ihalenin, bir yandan mükerrer yatırımı engellerken, kırsal alanlarda sınıfının en iyisi hizmetlerin gerçekleştirilmesinin de önünü açacağına ve bu işbirliği girişiminin mobil şebeke paylaşımında bir paradigma kayması yaratacağına inanıyorum. Ortak eylem ve işbirliklerimizi daha da ilerleterek, sermayenin verimli kullanımını hususundaki çabalarımızı geliştirmeye devam edeceğiz.

Geleceğin telekomünikasyon teknolojilerine liderlik etme konusundaki motivasyonumuz tüm gücüyle devam etmektedir. 2017'nin 1. çeyreğinde, tamamı Türk Telekom'a ait ARGE şirketimiz Argela'nın geliştirdiği, Wirofon'un gelişmiş bir versiyonunu sunduk. Bir yandan Türkiye'deki bütün mobil müşterilere, yeni nesil anında mesajlaşma, ses ve HD görüntülü görüşme hizmetleri sağlarken, Wirofon aynı zamanda Türk Telekom sabit ses abonelerine de mobil cihazları üzerinden sabit ses dakikalarını kullanma imkanı sunmaktadır. Wirofon'un Kamu Kurumları için hususi özelliklerle zenginleştirilecek özel bir versiyonunu da geliştiriyoruz.

Ayrıca, Argela'nın çalışmalarını bir üst seviyeye taşıyarak 5G Mükemmeliyet Merkezini açtığını belirtmekten gurur duyuyorum. Bu merkezde, üniversiteler, araştırma kurumları ve sektörün stratejik ortaklarıyla birlikte yeni nesil mobil teknolojilerin geleceğini inşa etmek için ARGE çalışmalarımızı sürdüreceğiz. Artık teknolojinin yalnızca kullanıcısı değil, aynı zamanda geliştiricisiyiz de. Argela'nın ürün ve servilerini, temel ARGE çalışmalarının yanı sıra, dünya çapında diğer operatörlerin özellikle tüketicilere yönelik teklifleri için de genişletiyoruz. Wirofon'u yeniden piyasaya sürerek buna bir başlangıç yaptık ve bu doğrultuda yeni ürünler çıkartacağız. Bu bağlamda, iş birliklerimizi yalnızca grup şirketleri arasında güçlendirmeye devam etmekle kalmayıp bunu ICT ekosistemine de yayacağız.

Bu vesile ile, paydaşlarımız için daha fazla değer yaratmak için tüm gayretini gösteren bütün çalışanlarımıza samimi teşekkürlerimi sunmak istiyorum.

Finansal Gelişmeler

(milyon TL)	1Ç'16	4Ç'16	1Ç'17	Çeyreklik Değişim	Yıllık Değişim
Satış Gelirleri	3.801	4.250	4.307	%1,4	%13,3
Satış Gelirleri (inşaat gelirleri düzeltilmesi hariç)	3.761	4.171	4.138	%(0,8)	%10,0
FAVÖK	1.262	1.434	1.528	%6,5	%21,1
Marj	33,2%	33,8%	35,5%		
Amortisman ve İtfa Gideri	(658)	(776)	(721)	%(7,2)	%9,5
Faaliyet Karı	604	658	807	%22,7	%33,7
Marj	%15,9	%15,5	%18,7		
Finansal Gelirler / (Giderler)	(30)	(2.180)	(622)	%(71,5)	%1960,0
Kur ve Türev Gerilimleri / (Giderleri)	76	(2.007)	(509)	%(74,6)	a.d.
Faiz Gelirleri / (Giderleri)	(75)	(90)	(76)	%(15,4)	%1,0
Diğer Finansal Gelirler / (Giderler)	(31)	(84)	(37)	%(55,3)	%19,6
Vergi Gideri	(166)	134	(119)	a.d.	%(28,3)
Net Kar	408	(1.388)	66	a.d.	%(83,9)
Marj	10,7%	a.d.	1,5%		
Yatırım Harcamaları	708	963	400	%(58,4)	%(43,5)

Satış Gelirleri

Konsolide gelirler 1Ç'17'de yıllık %13,3 (artış: 507 mn TL) artış ile 4.307 mn TL'ye yükseldi. İnşaat gelirleri düzeltmesi hariç tutulduğunda konsolide gelirlerdeki büyüme mobil gelirdeki yıllık %17,7 (artış: 236 mn TL) ve genişbant gelirindeki yıllık %18,8 (artış: 188 mn TL) artış ile yıllık %10,0 (artış: 377 mn TL) olarak gerçekleşti.

Faaliyet Giderleri (Amortisman ve İtfa Giderleri Hariç)

Faaliyet giderleri 1Ç'17'de yıllık %9,5 (artış: 240 mn TL) artarak 2.780 mn TL'ye yükseldi. İnşaat giderleri düzeltmesi hariç tutulduğunda, faaliyet giderlerindeki artış yıllık %5,0 (artış: 125 mn TL) oldu. Personel giderleri yıllık %6,5 (artış: 45 mn TL), network ve teknoloji giderleri yıllık %21,2 (artış: 77 mn TL) artarken ticari giderler yıllık %13,8 (azalış: 62 mn TL) düşüş gösterdi.

Grup'un, 1Ç'17'de uygulamaya koyduğu erken emeklilik teşvik programının personel giderleri üzerindeki etkisi 34 mn TL olarak gerçekleşti. (1Ç'16 etkisi: 35 mn TL). Diğer taraftan, 1Ç'17'deki ticari giderler temel olarak 1Ç'16'daki marka birleşimi ve LTE lansmanına ilişkin artan reklam ve pazarlama giderlerinin yüksek baz etkisi ile yıllık bazda daha düşük gerçekleşti.

Faiz, Amortisman ve Vergi Öncesi Kar (FAVÖK)

Konsolide FAVÖK 1Ç'17'de yıllık %21,1 (artış: 266 mn TL) artarak 1,5 milyar TL ile rekor seviyesine ulaşırken, FAVÖK marjı geçen yıla göre 2,3 puan yükseliş ile %35,5 oldu.

Amortisman ve İtfa Giderleri

Toplam amortisman ve itfa giderleri 1Ç'17'de yıllık %9,5 (artış: 63 mn TL) artarak 721 mn TL'ye yükseldi.

Faaliyet Karı

Faaliyet karı³, konsolide FAVÖK'teki güçlü yükselişe bağlı olarak, 1Ç'17'de yıllık %33,7 (artış: 203 mn TL) artış ile 807 mn TL'ye yükseldi.

³Bu basın açıklamasında yer alan faaliyet karı; satış gelirlerini, satışların maliyetini, amortisman ve itfa giderlerini, pazarlama, satış ve dağıtım giderlerini, genel yönetim giderlerini, diğer faaliyet gelirlerini/(giderlerini) ve yatırım faaliyetlerinden gelirleri/(giderleri) içermekte, fakat diğer faaliyet gelirlerinin/(giderlerinin) içerisinde yer verilen finansal gelirleri / (giderleri) (banka borçları hariç alacak ve borçlardan kaynaklanan kur farkı gelirlerini/(giderlerini), faiz gelirlerini / (giderlerini), reeskont gelirlerini / (giderlerini)), konsolidasyona dahil olmayan iştiraklerden kaynaklanan gelirlerini ve azınlık paylarını içermemektedir. 2013 3. Çeyrektekilerden itibaren finansal tablolar ve bağımsız denetim raporunda Grup'un SPK raporlarında belirtilen faaliyet karı KKG/SPK uyarınca yapılan sınıflandırma değişiklikleri nedeni ile bu faaliyet karından farklılaşmıştır.

Net Finansal Gelir / Gider⁴

Grup, 1Ç'17'de Türk Lirası'nın USD ve EUR karşısında değer kaybetmesinden doğan kur zararları nedeniyle 622 mn TL net finansal gider kaydetti. (Mart 2017 – USD/TL: 3,6386; EUR/TL: 3,9083, Aralık 2016 – USD/TL: 3,5192; EUR/TL: 3,7099)

Vergi Gideri

Vergi gideri, büyük ölçüde kur zararlarının etkisi ile azalan vergi öncesi kar nedeniyle, 1Ç'17'de % 28,3'lük bir düşüşle (azalış: 47 mn TL) 119 mn TL'ye geriledi.

Net Kar/Zarar

Grup, Türk Lirası'nın USD ve EUR karşısında değer kaybetmesine bağlı kur zararları nedeni ile 1Ç'16'daki 408 mn TL net kar'a karşın 1Ç'17'de 66 mn TL net kar gerçekleştirdi. Ancak, çeyrek bazda bakıldığında, Türk Lirasındaki değer kaybının yavaşlaması ile 1Ç'17 net karında 4Ç'16'ya kıyasla önemli ölçüde bir artış yaşandı.

Yatırım Harcamaları

Grup 1Ç'17'de 400 mn TL yatırım gerçekleştirirken yatırımların gelire oranı %9 oldu.

⁴Bu basın açıklamasında yer alan net finansal gelir/(gider); finansman gelirlerini/(giderlerini) ve diğer faaliyet gelirlerinin/(giderlerinin) içerisinde yer verilen banka borçları hariç olacak ve borçlardan kaynaklanan kur farkı gelirlerini/(giderlerini), faiz gelirlerini/(giderlerini) ve reeskont gelirlerini/(giderlerini) içermektedir. 2013 3.Çeyrekte itibaren finansal tablolar ve bağımsız denetim raporunda belirtilen finansal geliri/(gideri) KGG/SPK uyarınca yapılan sınıflandırma değişiklikleri nedeni ile finansal gelirinden/(giderinden) farklılaşmıştır.

Operasyonel Gelişmeler

	1Ç'16	4Ç'16	1Ç'17	Çeyreklik Değişim	Yıllık Değişim
Toplam Erişim Hattı Sayısı (mn) ¹	12,9	13,1	13,2	%0,7	%1,9
<i>Sabit Ses Hattı Sayısı (mn)</i>	10,1	9,6	9,5	%(1,5)	%(6,1)
<i>Yalın Genişbant Abone Sayısı (mn)</i>	2,8	3,4	3,7	%6,6	%30,7
Sabit Ses ARPU (TL)	23,5	23,2	23,1	%(0,5)	%(1,9)
Toplam Genişbant Abone Sayısı (mn)	8,2	8,7	8,9	%2,5	%8,7
Toplam Fiber Abone Sayısı ('000)	1.632	2.011	2.175	%8,1	%33,3
<i>Eve/Binaya Kadar Fiber ('000)</i>	795	869	902	%3,9	%13,6
<i>Saha Dolabına kadar Fiber ('000)</i>	838	1.143	1.273	%11,4	%51,9
Genişbant ARPU (TL)	41,1	44,7	45,0	%0,7	%9,3
TV Abone Sayısı (mn) ²	1,9	2,0	2,1	%6,0	%10,6
<i>Tivibu Ev (IPTV+Uydu) Abone Sayısı ('000)</i>	468	677	774	%14,3	%65,5
TV ARPU (TL)	21,9	19,2	17,9	%(6,8)	%(18,3)
Mobil Abone Sayısı (mn)	17,7	18,6	18,7	%0,8	%5,5
<i>Mobil Faturalı Hat Abone Sayısı (mn)</i>	8,9	9,8	10,0	%1,9	%12,1
<i>Mobil Ön Ödemeli Hat Abone Sayısı (mn)</i>	8,8	8,8	8,7	%(0,5)	%(1,1)
Mobil ARPU-Karma (TL)	24,0	26,1	26,7	%2,2	%11,3
<i>Mobil ARPU-Faturalı (TL)</i>	32,1	34,0	35,0	%2,9	%9,2
<i>Mobil ARPU-Ön Ödemeli (TL)</i>	15,4	17,1	16,9	%(0,9)	%9,9

(1) Yalın DSL ve Sabit Ses Hattı Sayısını içermektedir.

(2) Tivibu Ev (IPTV+Uydu) ve Tivibu Go (Web TV+Mobil TV+Smart TV) abonelerini içermektedir.

Türk Telekom Grubu hakkında

176 yıllık köklü bir geçmişe sahip olan Türk Telekom, Türkiye'nin ilk entegre telekomünikasyon operatörüdür. Müşterilerin hızla değişen iletişim ve teknoloji ihtiyaçlarına en güçlü ve en doğru şekilde cevap verebilmek amacıyla 2015 yılında Türk Telekomünikasyon A.Ş., Avea İletişim Hizmetleri A.Ş. ve TTNET A.Ş. tüzel kişiliklerini mevcut şekliyle muhafaza ederek ve tabi oldukları mevzuat ve regülasyonlara tamamen uyarak, “müşteri odaklı” ve entegre bir yapıya geçmiştir. Bireysel ve kurumsal hizmetler alanında geniş hizmet ağı ve zengin ürün çeşitliliğine sahip olan Türk Telekom, Ocak 2016 itibarıyla mobil, internet, telefon ve TV ürün ve hizmetlerini ‘Türk Telekom’ tek marka çatısı altında bir araya getirmiştir.

“Türkiye'nin Çoklu Oyuncusu” Türk Telekom, 31 Mart 2017 itibarıyla 13,2 milyon sabit erişim hattı, 8,9 milyon genişbant ve 18,7 milyon mobil aboneye hizmet vermektedir. Türk Telekom Grubu şirketleri Türkiye'yi yeni teknolojilerle buluşturma ve bilgi toplumuna dönüşüm sürecini hızlandırma vizyonuyla, 81 ilde 34.147 çalışanıyla hizmet vermektedir.

Türk Telekomünikasyon A.Ş., PSTN ve toptan genişbant hizmetlerini sunmakta olup, mobil operatör Avea İletişim Hizmetleri A.Ş., perakende internet hizmeti , IPTV, Uydu TV, Web TV, Mobile TV, Smart TV Hizmetleri sağlayıcısı TTNET A.Ş., Televizyon yayıncılığı ile isteğe bağlı yayıncılık (VOD) hizmetleri sağlayıcısı Net Ekran Şirketleri, yakınsama teknolojileri şirketi Argela Yazılım ve Bilişim Teknolojileri A.Ş., BT çözüm sağlayıcısı Innova Bilişim Çözümleri A.Ş., çevrimiçi eğitim yazılımları şirketi Sebit Eğitim ve Bilgi Teknolojileri A.Ş., çağrı merkezi şirketi AssisTT Rehberlik ve Müşteri Hizmetleri A.Ş., toptan veri ve kapasite servis sağlayıcısı Türk Telekom International ve iştiraklerinin yüzde 100'üne sahiptir.

Yasal Uyarı

Bu basın bülteninde yer alan bilgiler Türk Telekomünikasyon A.Ş. (Şirket) tarafından Türk Telekom Grubu şirketleri faaliyetleri ile ilgili olarak hazırlanmıştır. Burada sunulan fikirler yazım esnasında bir araya getirilen genel bilgiye dayanır ve bildirisiz değişikliğe tabidir. Şirket güvenilir olduğuna inandığı kaynaklardan topladığı bilgiye dayanır ancak bu bilginin gerçeklik ve eksiksizliğini garanti etmez.

Bu materyal gelecekteki sonuçlara ve beklentilere dair ifadeler içerir. Bu materyalde yer alan ve geçmişte dayanağı olmayan tüm ifadeler, bilinen ve bilinmeyen riskleri, belirsizlikleri ve bizim gerçek sonuçlarımız, performansımız ve başarılarımızın geleceğe yönelik ifadelerle belirtilen ve ima edilen sonuçlar, performans ve başarılardan farklı olmasına neden olabilecek diğer faktörleri içerir. Burada gerçek sonuçları yansıtmak için yer alan geleceğe yönelik ifadeleri, bu ifadeleri etkileyen varsayımlardaki ve faktörlerdeki değişiklikleri güncellemek için kanuni zorunluluklar dışında hiçbir yükümlülük üstlenmemekteyiz. Bu basın bülteni satış için bir teklif veya davet teşkil etmez, ya da hiçbir menkul kıymeti önceden talep etmek ya da almak için teklif teşviki içermez ve burada yer alan hiçbir bilgi herhangi bir kontrat ya da taahhüdün temelini oluşturmaz. Bu basın bülteninde yer alan bilgiler ya da bu bilgilerin eksiksizliği, gerçekliği ve doğruluğu herhangi bir amaç için güven vermeyebilir. Bu basın bültenindeki bilgiler doğrulanmaya, tamamlanmaya ve değişikliğe gerek duyabilir. Dolayısıyla, bilgilerin gerçekliği, eksiksizliği ve doğruluğuna bağlı olarak şirket veya şirket ortakları, yöneticileri, çalışanları veya diğer üçüncü kişiler adına belirtilen veya ima edilen hiçbir beyan veya teminat yapılmamıştır veya verilmemiştir. Ne şirket, ne şirket ortakları, yöneticileri, çalışanları, ne de diğer kişiler ne şekilde olursa olsun bu basın bülteninin kullanımından ya da içeriğinden kaynaklanan hiçbir zarar için herhangi bir yükümlülük kabul etmez. Bu basın bülteninde belirtilen PSTN ve toptan genişbant hizmetleri Türk Telekomünikasyon A.Ş. tarafından, perakende internet hizmetleri TTNET A.Ş. tarafından, Mobil hizmetler Avea İletişim Hizmetleri A.Ş. tarafından sunulmaktadır. Basın bülteninde kullanılan Türk Telekom® markası, Türk Telekom Grubu şirketleri ortak markasıdır. Tüm grup şirketlerinin tüzel kişilikleri korunmaktadır.

Basın bülteninde yer alan veriler ile Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından açıklanan sektör verileri arasında farklar olabilecektir. Bu farklar finansal verilerin solo/konsolide olarak açıklanması ve ARPU için hesaplama methodlarında farklılıklar olmasından kaynaklanmaktadır.

Türk Telekom Grubu Konsolide Finansal Tabloları'na <http://www.ttinvestorrelations.com/tr/mali-operasyonel-veriler/ceyrek-donem-sonuclari.aspx> adresinden ulaşılabilir.